

Van wegwerp naar waarde: 7 aanbevelingen voor een hergebruikgerichte economie

Over Marktplaats en het belang van hergebruik

Marktplaats is het Nederlandse online handelsplatform waar particulieren, MKB'ers en startende ondernemingen gemakkelijk nieuwe of tweedehands spullen en diensten aanbieden. De kracht van Marktplaats ligt in het verlagen van drempels en het verbinden van mensen. Door de technische mogelijkheden die het platform biedt - zoals het laagdrempelige plaatsen, zoeken op locatie of duurzame bezorgdiensten door partners - en de vrijheid om je eigen keuzes te maken, maken we tweedehands handel voor elke Nederlander toegankelijk.

Met elke maand 8 miljoen unieke gebruikers is Marktplaats een reflectie van de Nederlandse samenleving. Uit onderzoek van Rijkswaterstaat over 2022 bleek dat 29% van al het hergebruik van consumentengoederen in Nederland via Marktplaats gaat. Door spullen een tweede, derde of zelfs vierde leven te geven dragen de miljoenen Marktplaatsgebruikers samen bij aan een wereld waarin mensen meer delen en minder verspillen. In 2023 werden 18,3 miljoen gebruikte items tussen particulieren verhandeld. Daarmee is 329.000 ton CO₂-equivalent bespaard: dat is vergelijkbaar met de uitstoot van 153.000 auto's die jaarlijks 10.000 kilometer rijden. We hebben onderzoek laten doen waaruit blijkt dat in minimaal 40 procent van de gevallen de aankoop van tweedehands spullen de aanschaf van nieuwe producten vervangt.

Dit is echter nog maar het topje van de ijsberg en de potentie van hergebruik om een wezenlijke bijdrage te leveren aan het veiligstellen van schaarse grondstoffen en bevorderen van een schone leefomgeving is nog vele malen groter. Vanwege dit enorme potentieel vragen we graag (nog) meer aandacht in het bestaande beleid voor initiatieven die hergebruik in het algemeen stimuleren en om drempels voor hergebruik te verlagen. Daarom doen we graag de volgende aanbevelingen:

Aanbevelingen om hergebruik te stimuleren

1. Investeer in bewustmakingscampagnes om hergebruik en reparatie van producten de norm te maken

- Om Nederlanders echt mee te krijgen in de transitie naar een circulaire mindset en om daadwerkelijke verandering in consumptiegedrag in gang te kunnen zetten, zijn significante investeringen in een publiekscampagne nodig.
- Een publiekscampagne kan hergebruik steeds slim koppelen aan situaties waar het onnodig bewaren of weggooien van waardevolle spullen dreigt om daarmee de effectiviteit van de campagne te vergroten. De overheid kan een campagne tot leven laten komen op precies de juiste momenten en plaatsen, van (lokale) informatievoorziening tot triggers in de fysieke leefomgeving en is daarmee in een positie die bedrijven en organisaties uit de sector onmogelijk kunnen nemen.
- Hoe meer mensen inzien dat "goed doen" - voor zichzelf, voor anderen en voor de wereld waarin we leven - geen grote stap hoeft te zijn, maar klein kan beginnen, hoe

Marktplaats

groter die impact. Iedere Nederlander kan immers heel laagdrempelig en goed voor eigen portemonnee bijdragen aan de transitie naar een hergebruikgerichte economie.

2. Onderzoek de mogelijkheden voor een verlaagd btw-tarief op reparatie en hergebruik

- Hoewel er aanzienlijke vooruitgang is geboekt, hebben circulaire bedrijven nog steeds moeite om zich te positioneren tegenover lineaire modellen, die vaak op de korte termijn winstgeverder zijn. Circulaire bedrijven kampen met hogere kosten door arbeidsintensieve processen en investeringen in technologie. Beperkte financiering en een markt gericht op lineaire productie vormen extra hindernissen voor groei.¹
- Belastingprikkel kunnen een belangrijke rol spelen in het bevorderen van de economische levensvatbaarheid van lokale bedrijven die actief bijdragen aan de circulaire economie. Zo zou het invoeren van een verlaagd btw-tarief voor reparatie- en tweedehandsgoederen bedrijven kunnen stimuleren om zich te richten op de tweedehandsmarkt, in plaats van steeds nieuwe producten aan te bieden.
- Een impactanalyse zou kunnen helpen om een beter beeld te krijgen van de potentiële impact op overheidsfinanciën en met name de opbrengsten van deze maatregel. Daarnaast vragen fiscale prikkels om een flexibel Europees kader dat dergelijke initiatieven ondersteunt. Daarom zou het goed zijn als Nederland discussies hierover in de Raad steunt en zich actief inzet voor een breed Europees draagvlak voor dergelijke maatregelen.

3. Verken opties voor een reparatie bonus naar Oostenrijks of Frans voorbeeld

- Een reparatiebonus of voucher is een andere mogelijke financiële prikkel om reparatie en hergebruik aantrekkelijker te maken. Dit is in Frankrijk en Oostenrijk succesvol geweest om hergebruik en reparatie van elektronica, kleding en schoenen te stimuleren. In Frankrijk werden in het eerste jaar 165.000 reparaties uitgevoerd met het programma en in Oostenrijk zijn sinds de invoering in 2022 al 840.000 reparatievouchers gebruikt.²
- Bij een ontwerp van een bonus is het van belang dat dat deze bijdraagt aan de aantrekkelijkheid van lokale, kleine reparateurs. Dit vereist eenvoudige administratieve procedures en betalingsmethoden die hun cashflow niet beïnvloedt.

¹ Bocken N., Harsch A, Weissbrod I. (2022) Circular business models for the fastmoving consumer goods industry: Desirability, feasibility, and viability; Hina, M., Chauhan C. e.a. (2022) Drivers and barriers of circular economy business models: Where we are now, and where we are heading

² EEB (2024) Reforming Extended Producer Responsibility to Promote Repair

<https://eeb.org/wp-content/uploads/2024/07/Reforming-Extended-Producer-Responsibility-to-Promote-Repair.pdf>

4. Ondersteun gemeenten met heldere hergebruikdoelstellingen en voldoende capaciteit voor de uitvoering

- Om hergebruik te bevorderen en vernietiging van waardevolle goederen te voorkomen, is het noodzakelijk dat gemeenten worden ondersteund met heldere hergebruikdoelstellingen en voldoende capaciteit voor de uitvoering. Op dit moment maken gemeenten het weggooien van spullen vaak makkelijker dan hergebruik, mede door het ontbreken van een landelijk kader. Dit leidt tot versnipperde aanpakken waarbij bruikbare spullen en waardevolle grondstoffen verloren gaan.
- Wij pleiten daarom voor landelijke doelstellingen en richtlijnen die gemeenten uniform en verplicht kunnen toepassen, waardoor hergebruik niet langer vrijblijvend is en duidelijk is wat er van gemeenten wordt gevraagd. Deze oproep sluit aan bij de wens van gemeenten zelf voor duidelijke richtlijnen en (financiële) ondersteuning voor capaciteit en expertise.³

Aanbevelingen om drempels voor hergebruik te verlagen

5. Werk aan een integrale circulaire economie visie en voorkom dat wetgeving belemmeringen opwerpt voor tweedehands handel en hergebruik

- Om de circulaire economie te versterken, is een integrale visie nodig waarmee niet alleen stimulerend beleid wordt ontwikkeld, maar alle beleidsvoorstellen worden ontwikkeld vanuit een circulair en tweedehands perspectief.
- Dat vraagt om samenwerking tussen alle ministeries, zoals Economische Zaken, Klimaat en Groene Groei, Justitie en Veiligheid, Financiën, Onderwijs - en dus niet alleen Infrastructuur en Waterstaat - moet worden samengewerkt om de doelen voor een circulaire economie te halen.
- Een circulaire impact assessment voor nieuwe wet- en regelgeving, vergelijkbaar met de al bestaande regulatory impact assessment, kan hieraan bijdragen en helpen voorkomen dat wetgeving van andere beleidsgebieden de transitie naar de circulaire economie belemmert. Een impact assessment geeft inzicht in de impact van beleid op circulaire doelstellingen en kan de coördinatie op beleid versterken wanneer departementen hier direct met elkaar over in gesprek gaan. Het vergroot het bewustzijn binnen de overheid. Gezien de snelheid waarmee de afgelopen jaren nieuwe regels zijn aangenomen, is het belangrijk om deze impact vooraf te beoordelen.

6. Stem nieuwe regels af op reeds bestaande (EU) wetgeving

- Online tweedehands marktplaatsen maken hergebruik eenvoudig voor particulieren en ondernemers en zijn een belangrijk kanaal om hergebruik verder aan te jagen. Europa heeft met de Digital Services Act, de General Product Safety Regulation en de Product Liability Directive een solide kader gecreëerd voor veilige digitale handel.

³ VNG (2024) Position Paper: De Circulaire Economie.

<https://vng.nl/sites/default/files/2024-04/position-paper-circulaire-economie-2024.pdf>

Marktplaats

Nieuwe regelgeving die deze platforms raakt, moet aansluiten bij bestaande EU-verplichtingen en definities, zonder onnodige extra eisen toe te voegen die hergebruik via online marktplaatsen belemmeren.

7. Voorkom dat tweedehands platforms handhavingsinstanties worden

- Recente beleidsinitiatieven, bijvoorbeeld DAC7, hebben ertoe geleid dat platforms het ondersteunende vehikel zijn geworden voor de handhaving van Europese of nationale wetten, wat belemmeringen opwerpt voor tweedehands handel en innovatie. Om de verkoop van tweedehands goederen in heel Europa te stimuleren, moeten beleidsmakers vermijden dat platformen steeds meer verplichtingen krijgen opgelegd om gegevens van onze klanten te verzamelen, te verifiëren of zelfs aan te geven - deze verplichtingen moeten door de overheid worden gehandhaafd.
- Als online marktplaatsen kunnen we immers alleen die verplichtingen implementeren die realistisch, maar vooral ook uitvoerbaar zijn, wetende dat wij zelf geen producent noch verkoper zijn noch beschikking hebben over de producten op enig moment. We kunnen gegevens uitvragen, zoals registratienummers, maar niet controleren of verifiëren.

Conclusie

Het stimuleren van hergebruik en de tweedehandsmarkt is een noodzakelijke stap in de transitie van een wegwerpmaatschappij naar een waardegedreven economie. De voorgestelde maatregelen dragen bij aan een circulaire economie waarin tweedehands en hergebruik de norm kunnen worden. We hopen dat u deze aanbevelingen ter overweging neemt en zich ervoor wilt inzetten waar mogelijk. Door gezamenlijke inzet hierop kunnen we een toekomstbestendige economie realiseren die economische groei verenigt met milieubescherming en grondstof behoud.